

På sporet af...

Brødrene Nissens Bagsværd

*En spadseretur fra Skovbrynet Station
til Højgård, videre ad Skovalleen og
afsluttende ved Regattapavillonen*

Se oversigtskort bagest i hæftet

© Gladsaxe Kommune, byarkivet

Forside: Højgård set fra søen, forår 2004

Tekst:	Eva Molin
Fotos:	Kaj Bonne, Jes Clausen, Eva Molin
Layout & tryk:	Grafia Design
Oplag:	2.500
1. udgave:	Maj 2004

Særlig tak for kritisk gennemlæsning, ris og ros til:
Knud N. Flensted, Arne J. Hermann,
Bente Martinez og Charlotte Voss.

Stralsund – i dag Skovbrynet – et område for sig!

1. Området omkring Skovbrynet Station har sin særlige historie. Området kaldtes Stralsund helt frem til anlæggelsen af et trinbrædt på stedet i 1930, og mange benytter stadig den gamle betegnelse. De ældste huse i bydelen "Stralsund" var og er Holmehus, Skovbrynet og Højgård.

Skovdiget 2-4. Holmehus ligger der endnu, og man passerer det statelige hus på sin vej fra stationen og hen til Højgård. Foto før 1937.

Skovdiget 2-4 efter 1937, hvor den oprindelige lade til gården til venstre blev revet ned og erstattet med den moderne toetages ejendom med forretning i stuen og bolig ovenpå.

Hvornår præcis Holmehus blev bygget fortæller sig i tågerne, nogle mennesker siger 1759. Den ældste brandtaksation er fra 1841, men vi ved, huset er ældre. I 1823 kom det i familien Simonsens eje, og familien brugte det som lyststed. Det var dr. med. Ferdinand Simonsen, der i 1841 for første gang officielt kaldte huset for "Holmehuset".

I 1930 overtog tømrermester Chr. N. Beck Holmehus. Chr. N. Beck var medlem af sognerådet 1929-37 og gift med Maren Elisabet. Sammen fik de datteren Lilly Marie og sønnerne Niels Peter og Knud. Niels Peter blev i 1933 gift med Margrethe Nissen fra Højgård. Begge sønner var købmænd. Knud etablerede købmandshandel i den gamle lade, der var bygget til Holmehus.

Knud Beck. Foto: Gladsaxe Bladet.

Knud Beck var en driftig herre, og da Bagsværd og Omegns Handelsforening blev oprettet i 1944, blev han den første formand.

Den gamle lade blev efterhånden for trang, og den blev revet ned i 1937, hvorefter den nuværende store bygning på hjørnet, som også hedder Holmehus, blev bygget og ligeledes indrettet til købmandsbutik (i dag, 2004, har firmaet Info D domicil i Holmehus).

Stralsund var en selvstændig bydel, der fysisk var adskilt fra Bagsværd by af en stribe åbent land. Bydelens centrum var Højgård, hvor mange af egnens beboere arbejdede.

Navnet kan muligvis føres tilbage til svenskekrigene i anden halvdel af 1600-tallet. Den mest logiske forklaring lyder som følger: Den svenske konge Carl X Gustav invaderede Danmark i 1658 og stiledede mod København. Rundt om København anlagde han en række befæstninger, herunder én i Hareskoven, kaldet "Svenske vold" ved Langemosevej. Den svenske konge havde også besiddelser i Nordtyskland, bl.a. byen Stralsund. Forklaringen går på, at den svenske konge brugte lejetropper fra denne by, og at de opkaldte deres militærforlægning efter deres hjemby. Uanset hvad, så har navnet hængt ved gennem århundreder.

Stralsund ca. 1910. Området bestod af en mindre klynge huse, hvis eksistensgrundlag primært var Højgård.

Skovbrynet – Skovdiget 8

2. Ved siden af Holmehus ligger en bygning, der ifølge brandtaksationen fra 1918 var en nybygget stald. Ejeren af Holmehus, en driftig gartner ved navn Jens Chr. Worm, udvidede og omdannede siden sin stald til restaurant Skovbrynet. I 1931 stod Skovbrynet færdig i sin nuværende ydre skikkelse, og Worm udlejede i 1932 ejendommen til restauratrice Anna Margrethe Johansen. Fru Johansen, som fra 1915-1930 havde drevet Frederiksdal Kro, fik en god forretning ud af restaurant Skovbrynet, og i 1933 købte hun den af familien Worm. Fru Johansen udvidede i 1935 med en keglebane i træ i en separat bygning. Først i 1951 solgte hun restauranten videre.

Restaurant Skovbrynet ca. 1960.

Næste ejer hed Klittorn, og han havde ikke heldet med sig men gik konkurs året efter, hvorpå restauratør Aage Bertram købte stedet og drev restauranten, indtil Gladsaxe Kommune overtog i 1967. Kommunen bortforpagtede restauranten nogle år endnu, men den nye højthævede motorvejsbro over jernbanen fra 1971, den nye forsænkede Skovbrynet Station fra 1977 og den øgede privatbilisme var medvirkende årsager til, at færre og færre lagde vejen forbi restaurant Skovbrynet.

I 1972 lavede kommunen Skovbrynet om til mødested for foreninger. I 1995 satte kommunen Skovbrynet til salg, men endte i 1998 med at indrette skovbørnehave i bygningen.

Højgård – Bagsværd Hovedgade 274

3. Højgård var en udflyttergård fra Bagsværd By fra ca. 1770, som i mange år kom til at fungere som avlsgård til Aldershvile Slot. Højgård blev erhvervet af Johan Theodor Holmskjold i 1790. For yderligere oplysninger om Aldershvile og Holmskjold, se "På sporet af Aldershvile og grevinden af Bagsværd". Højgård blev bygget i solide kampesten, som var et af tidens foretrukne byggematerialer.

Højgård. Foto: Eva Molin.

Højgård skiftede ejere ganske mange gange i årenes løb. Holmskjold ejede både Højgård og Aldershvile, men da han døde stærkt forgældet i 1793, blev Højgård og Aldershvile delvist skilt ad. De havde stadig samme ejere, men Højgård blev bortforpagtet.

I omkring 100 år hørte en del af Hareskoven til Højgård. Denne del af skoven hed Aldershvile Skov og var

såkaldt fredskov i henhold til fredskovsforordningen af 1805. I 1866 blev Aldershvile Skov solgt til Staten og sammenlagt med Hareskoven. Man kan stadig i skoven se det stendige, der markerede skellet mellem Højgårds jorder og Værløses del af Hareskoven.

Staten ejede Højgård fra 1943-48. Allerede i 1945 overvejede kommunen, om den skulle købe Højgård og indrette børnehjem, aldersrenteboliger eller lignende på stedet, men bygningsinspektøren frarådede købet, med mindre man kunne købe det meget billigt af Staten.

I årene 1945-47 var den indrettet som Røde Kors lejr for danske statsborgere, der var flygtet fra Tyskland. På dette tidspunkt hørte der ikke længere meget jord til gården, idet det meste var blevet udstykket af brødrene Nissen i årene efter 1905 for at finansiere bl.a. Hareskov Kuranstalt.

Fra 1948 og indtil Gladsaxe Kommune overtog Højgård i 1963, fungerede bygningerne skiftevis som pensionat og privatbolig. I 1968 påbegyndte kommunen en større ombygning af gården. Det var på dette tidspunkt, man fik blotlagt de smukke kampesten i murene. Nu bruges Højgård til venskabsbyaktiviteter og til såvel privat som kommunal møde- og kursusvirksomhed.

Højgårdssøen

4. Ved Højgård ligger en lille sø. Søen opstod formentlig efter den sidste istid for ca. 12.000 år siden. Isen smeltede uregelmæssigt, og større eller mindre isklumper blev efterladt på jorden. Da disse isklumper smeltede, efterlod den lavninger og dybe huller i terrænet, såkaldte "dødishuller". De fleste af denne type søer forsvandt senest i 1800-tallet, hvor man begyndte at dræne jorden systematisk for bedre udnyttelse, men Højgårdssøen overlevede.

I 1916 blev der lyst en deklARATION, som vedrørte søen. Der stod "Den paa Gaardens Mark værende Sø maa ikke tømmes, og Købere af den sælgeren forbeholdte Parcel har, forsaavidt deres Grund støder til den, Adgang til

denne med Ret til at sejle i den, dog uden Fiskeret, ligesom Køberne maa respektere de ved tidligere Grundsalg meddelte Tilladelser til at sejle i denne Sø”.

H.G.F. Holm, kendt som "Fattigholm", malede denne akvarel fra Højgårdssøens ca. 1850, og det var udstillet på Charlottenborg i 1851. I dag ejes denne og endnu en akvarel fra Fattigholms hånd af Gladsaxe Kommune. Foto: Kaj Bonne, 2004.

Søen blev udstykket fra Højgårds jord i 1921 og var i mange år privatejet. Normalt blev søen brugt til lystfiskeri og sejlads om sommeren, mens den lå ubrugt hen om vinteren. Der lå ikke noget hus på den grund, der hørte til søen.

De beboere, der boede nær søen, brugte den ofte som gratis losseplads. Bl.a. fandt kommunen ved et nærmere eftersyn i 1939 hele tre kasserede sofaer langs søens skrænter. For ejerne af søen var det en bekostelig affære jævnligt at skulle rydde op efter andre. I årene 1945-47, hvor Højgård blev brugt af Dansk Røde Kors som flygtningelejr, benyttede flygtningene søen både sommer og vinter, hvilket gav klager både over svineri og ulovlig brug af privat ejendom.

I 1954 købte Karen Aabye og Karen Stoffregen søen og den ubebyggede grund. Karen Aabye og Karen Stoffregen ejede i forvejen huset på Højgårds Vænge 17, "Kisum Bakke". På den måde fik Højgårds Vænge 17 egen sø i baghaven, som var lukket for offentligheden. Deklarationen fra 1916 blev ikke aflyst, men ejerne af nabogrundene holdt øjensynligt op med at bruge søen.

I 1964 fik kommunen tinglyst en deklaration, som gav forkøbsret til søen, når den engang ad åre atter skulle handles. Meningen med deklarationen var, at søen og det omkringliggende stykke jord skulle gøres tilgængeligt for borgerne engang i fremtiden.

Karen Aabye døde i 1982. Karen Stoffregen havde tidligere solgt sin del af huset, så Karen Aabye var ene-ejer. Da Karen Aabye døde, boede hendes enearving, husbestyrerinden Gerda Brahms, i huset hos hende. Sådan som deklarationen fra 1964 var skrevet, kunne Gerda Brahms stadig beholde søen som privat ejendom til sin død.

I 1992 besluttede Gerda Brahms at sælge søen, og i 1993 gik handlen i orden. Siden da er søen og det nærliggende stykke jord blevet en del af Højgård, og der er offentlig adgang til det lille parkanlæg. Siden 1998 har parkanlægget haft det officielle navn: "Højgård Haven", mens søen fik navnet "Højgårdssøen".

Brødrene Nissen

Blandt de mange spændende ejere af Højgård skal her specielt nævnes brødrene Gustav og Mathias Nissen, som var de sidste, der drev landbrug på stedet.

Bagest til venstre står brødrene Nissens mor, Margrethe Nissen. Forrest fra venstre ses: Gustav Nissen, Ingeline Nissen, Margaretha Eriksen, som siden blev gift med Mathias Nissen, der står ved hendes side på billedet.

Brødrene Nissen blev født i nuværende Lydersholm i Slesvig i det daværende Tønder Amt. Mathias blev født i 1871. Efter krigen i 1864 hørte børnene til det danske mindretal, og drengene måtte i 1889 aftjene tre års værnepligt under kejser Wilhelm II. Da værnepligten var overstået i 1892, rejste familien, der bestod af brødrene, en søster og deres mor, til Danmark. Mathias og Gustav var hhv. 21 og 19 år gamle.

Brødrene Nissen købte Højgård i 1895 for arven efter deres farbror A.C. Nissen, som bl.a. havde ejet Missionshotellet i Løngangsstræde i København. På Højgård slog de tre søskende og moderen sig ned. Gustav var dog ikke landmand. Han ville hellere have med maskiner at gøre. Derfor startede brødrene i fællesskab Lyngby Mejeri på Lyngby Hovedgade 51 i 1902. Mathias, som en kort årrække havde boet med sin hustru og barn i udkanten af Roskilde, fordi Højgård trods alt blev for trang, flyttede tilbage til Højgård, hvor han foruden landbrug drev et cementstøberi og et teglværk. Moderen og søsteren flyttede med Gustav til et rummeligt hus i Lyngby på Kastanjevej 4. Familien på Højgård kom efterhånden til at bestå af to voksne og seks børn, mens Gustav og hans hustru i Lyngby fik fem børn.

Hareskov Kuranstalt.

Havehuset.

5. Går man ad Bagsværdvej ned mod Aldershvile, kommer man til hjørnet Skovalleen/Bagsværdvej. Bagsværdvej 254 er en rest af den storslåede Hareskov Kuranstalt, som brødrene Nissen lod bygge i årene 1907-08. På Franz Sedivys tegning fra 1933, har bygningen nummer 7. Bygningen, som kaldtes Havehuset, var bygget i 1907 som privatbolig for den i Bagsværd kendte murermester Madsen. Da kuranstalten blev en succes fra første sæson i 1908, rakte hovedbygningens 40 sengepladser ingen steder. Brødrene Nissen købte derfor Havehuset og indrettede det med kuranstaltens mest luksuriøse værelser. Prisen ca. 1910 varierede fra 5-10 kr. pr. dag, mens et værelse i hovedbygningen kostede mellem 3,75 og 5 kr.

Dette noget fortegnede billede af Hareskov Kuranstalt viser meget godt, hvordan bygningerne så ud, og hvor stort anlagt kuranstalten var. Franz Sedivy, 1933.

Portnerboligen og kurbygningen i dag Hareskovbo

6. Selve den store kurbygning lå inde bag portnerboligen. På Sedivys tegning, har portnerboligen nummer 1. Portnerboligen lå ud til Bagsværdvej og blev revet ned i forbindelse med anlæggelsen af Ring IV. I oktober 1943 fandt tyskerne ud af, at kuranstalten ville være ideel til lazaret for sårede soldater fra fronterne, men da modstandsbevægelsen fik nys om planerne, satte gruppen Holger Danske ild til hovedbygningen i oktober 1943. Hovedbygningen henlå som ruin, indtil den blev helt fjernet, og Hareskovbo blev opført i 1957. Hareskovbo blev bygget ud fra kollektivtanken med 80 lejligheder og en mindre plejeafdeling. Det var bygget til formuende ældre, der havde solgt villaen, men stadig gerne ville have deres egen lejlighed og samtidig nyde godt af fælles faciliteter som f.eks. et spise-sted. I tilslutning til det private Hareskovbo udvidede man i 1977 med et kommunalt plejehjem.

Skovalleen 4

7. Går man videre ad Skovalleen ser man først en lille villa på højre hånd med gavlen ud mod vejen, som har vejnummer 4. Dette hus blev bygget af brødrene Nissen, men var ikke en del af Hareskov Kuranstalt. Huset blev købt af Bagsværd Friskole i 2003. Bagsværd Friskole, førhen Hanna-Skolen, havde allerede i 1950 købt det tidligere havehus samt den tidligere funktionærbolig.

Funktionærboligen

Funktionærboligen, som den ses i dag fra Skovalleen. Foto: Eva Molin.

8. Funktionærboligen ligger ved siden af huset på Skovalleen 4, og på Sedivys tegning har den nummer 8. Den blev bygget i 1917 og overlevede delvist kuranstaltens brand. De fineste ansatte, såsom lægen og inspektøren, havde egen embedsbolig. Funktionærboligen var indrettet, så der var plads til 33 ansatte. Mathias Nissens datter, Margrethe, boede en overgang i funktionærboligen, fordi hun arbejdede som massøse på kuranstalten indtil hun blev gift i 1933. Der var også plads til enkelte ansatte i hovedbygningens tagetage, men disse værelser var meget ringe,

og blev ikke benyttet undtagen i perioder med særlig travlhed og ekstra mange ansatte. I efterkrigstiden, hvor der var stor boligmangel, slog to familier uden tag over hovedet sig ned i funktionærboligens kælder – i al ulovlighed, forstås. Kommunen endte med at løse problemet ved at sælge boligen til Hanna-Skolen, der indrettede den til skole og boliger for unge piger.

Hanna-Skolens 2. klasse i juni 1965. I bageste række som seks fra venstre står Debora Halfdan-Nielsen. Fru Debora startede skolen i 1947.

På Skovalleen 10 lå Villa Skovbryn indtil ca. 1978, hvor den blev revet ned for at give plads til en tiltrængt udvidelse af Hanna-Skolen.

Skovalleen 14

9. Går man videre til Skovalleen 14, kommer man til endnu en stor bygning, som dog ikke havde noget med kuranstalten at gøre. Til gengæld dukker murermester Niels Peter Madsen op som bygmester. Niels Peter Madsen blev født i 1875, var gift med Frederikke og havde sønnerne Benny og Børge. Familien flyttede til Bagsværd i 1905. Niels Peter Madsen købte flere af de grunde, som brødrene Nissen lod udstykke af Højgårds jorder. På de fleste af grundene byggede den driftige murermester et hus og solgte videre med god fortjeneste. På Skovalleen 14 blev han dog selv boende i flere år.

I 1907 købte murermester Madsen i forening med tømmermester N. Beck og hr. Korf Skovalleen 22. Tømmermester N. Becks søn, Chr. N. Beck, blev som tidligere omtalt siden svigerfar til Mathias Nissens datter, Margrethe. Da huset på nr. 22 var færdigbygget i 1909, solgte de tre herrer det til lagerchef Gunnar Borgen Nielsen, der brugte det som sommerbolig, indtil regeringen under 1. verdenskrig forbød folk at eje mere end én helårsbolig. Så solgte familien lejligheden på Sortedams Dossering i København og slog sig fast ned på Skovalleen. Familien ejede huset indtil 1944. Billedet er fra ca. 1909.

Lægeboligen på bakketoppen

Lægeboligen, 2004. Foto: Eva Molin.

10. Skovallen 24a, som ligger højt hævet på bakken med udsigt over Nydam, hørte til gengæld til Hareskov Kuranstalt. På Franz Sedivys tegning har den nr. 6, og her lå overlægeboligen fra 1922. Overlægen var kuranstaltens nøgleperson. Uden en læge ingen anerkendelse, ingen respekt og ingen patienter. Selve kuranstalten blev ledet af en inspektør og en forstanderinde. Lægen tjente ca. 2½ gang så meget som kuranstaltens inspektør og havde den absolut største og flotteste af embedsboligerne. Den aften, modstandsbevægelsen satte ild til hovedbygningen, kom ingen ansatte til skade, fordi de alle var til fest i lægeboligen. Der var ingen patienter på det tidspunkt.

Nydam

11. På Højgårds tidligere jorder, nedenfor nuværende Skovalleen, ligger Nye Søe, Nivedam, Sommersøen eller som den hedder i dag: Nydam. Indtil Højgårds anlæggelse var den omgivet af skov. Højgård og resten af Bagsværd hørte til Frederiksdal gods, der efter reformationen blev lagt ind under Kronen. Omkring 1670 ejede den energiske og praktiske dronning Charlotte Amalie Frederiksdal og Bagsværd. For at drive ejendommens indtægter i vejret effektiviserede hun fiskedambruget under Frederiksdal, og der blev anlagt nye fiskedamme i bl.a. området ved Hulsø i Frederiksdal Storskov. Omtrent samtidig blev også Nye Søe (Nydam) anlagt ved opstemning af en skovbæk. Det var hovedsageligt karper og karusser, der blev avlet i

Nydam set i retning mod Skovbrynet fra taget af Skovalleen 35, april 2004. Foto: Eva Molin.

fiskedammene. På et kort fra 1771 kan man desuden se, at Nydam har været tæt omgivet af datidens parforcejagtveje, d.v.s. konger og adelige har jaget kronhjorte omkring Nydam.

I 1744 skænkede Christian den Sjette Frederiksdal Gods til gehejmeråd Johan Sigismund Schulin. Schulin fik dog ikke alle rettigheder til godsets tidligere besiddelser, men overtog blandt andet ejendomsretten til fiskeri i Bagsværd Sø og dammene. Ejerne af Højgård, på hvis jord Nydam lå, måtte langt op mod vor tid hvert år køre til Frederiksdal Gods og betale for brugsretten til dammen.

En af ejerne til Aldershvile Slot, grev Ribbing, der omtales i Aldershvileguiden, mødte efter sigende lensgrevinde Schulin, som han forelskede sig i netop under et besøg på Frederiksdal Gods, hvor han tilkøbte sig ret til at fiske i Nydam. Først i juni 1906 overtog brødrene Nissen fra Højgård fiskerettighederne til Nydam fra Frederiksdal, og den årlige betaling faldt væk.

I 1917 blev Nydam selvstændigt matrikuleret og solgt til ejeren af Skovalleen 29. I 1973 blev søen solgt fra og siden har Søjerlauget Nydam Sø ejet søen. Søen er et værdifuldt naturområde med mange fugle, frøer, fisk og insekter, hvoraf flere arter er sjældne, men som almindelig nysgerrig kan man ikke gå tur langs hele søbredden, for den er privatejet.

Nydam, eller Sommersøen, som den hed i folkemunde på det tidspunkt, blev fredet i 1951. Her er Nydam set fra Skovalleen i efteråret 2003.

Foto: Eva Molin.

Nydam, Skovalleen 29

12. I 1916-17 blev endnu en god bid af Højgårds jorder udstykket for at skaffe penge til Hareskov Kuranstalt. Skovalleen 29 blev solgt til Hans Sommer, der byggede den imponerende villa "Vesterled" på et næs i Nydam. I dag hedder villaen Nydam ligesom søen. Næsten samtidig med købet af den store grund ned mod søen, købte han også selve søen, som derfor i mange år kom til at gå under navnet "Sommersøen".

Nydam, 2003. Foto: Eva Molin.

Samtidig forpagtede han Restaurant Søpavillonen af brødrene Nissen i årene frem til 1921, hvor Sigfred Sørensen, der i forvejen ejede Bagsværd Kro, købte Søpavillonen af brødrene Nissen. Muligvis fortsatte Sommers forpagtning også under Sigfred Sørensen.

Da Hans Sommer døde i 1937, blev huset og søen solgt til grosserer Johannes Thaning, som ejede det til 1946. Huset er stadig privatejet og fint restaureret. I lågen ved hoveddøren står "Hans Sommer 1916". 1916 var det år, Hans Sommer overtog grunden og begyndte byggeriet, om end skødet først blev tinglyst i 1917. I dag er Sommers store grund delvist udparcelleret, men huset Nydam har stadig direkte adgang til søen Nydam.

Haraldsgave

Haraldsgave set fra luften. Udateret.

13. Går man videre ad Skovalleen, forbi Nydam, ser man på højre hånd det imponerende byggeri, Haraldsgave, der ligger på nr. 30-32 og blev tegnet af arkitekt Lønborg. Grundstenen til Haraldsgave blev lagt i 1915 af Niels Munk Plum og hustruen Hanne. Niels Munk Plum og arkitekt Lønborg kan man også møde i Aldershvileguiden fra 2003.

Haraldsgave skulle være en gave fra Harald Plum, stifteren af Transatlantisk Kompagni m.m., til broderen, ingeniør Niels Munk Plum.

I virkeligheden skete der følgende: Niels Munk Plum købte en parcel af Aldershvile Slotspark i juni 1915. Det var på denne grund, selve hovedbygningen "Haraldsgave" kom til at ligge. Han købte endnu nogle grunde i 1916 og 1917. I alt kom Niels Munk Plum til at eje omkring 10 tønder land, som oprindeligt havde hørt til Aldershvile Slotspark og Højgård.

Haraldsgave stod færdigt i 1918. Men storebror havde jo lovet at forære ejendommen til lillebror. Dette blev gjort via en legatstiftelse, kaldet Harald Plums Legatstiftelse. Denne legatstiftelse ejede i forvejen øen Thorø ved Assens. Nu købte den også Haraldsgave af Niels Munk Plum i 1921 formedelst 385.000 kr. I legat-

stiftelsens fundats fra 1921 stod følgende om Haraldsgave: "Beboelsesret har til enhver Tid kun eet Medlem af Slægten Plum. Første Indehaver af Retten er Ejendommens ovennævnte Sælger, Ingeniør N.M. Plum". I den endelige fundats fra 1926 stod der om stiftelsens formål i §2: "Stiftelsens Formaal er et dobbelt, nemlig a) dels at bevare den Slægtsskabsfølelse og styrke det Sammenhold, der i Tidens Løb har givet sig Udtryk indenfor Slægten Plum b) dels at yde Hjælp og Bistand til Slægtens enkelte Medlemmer og eventuelt tillige andre".

Harald Plum var f. 1881 og uddannet jurist. Han og broderen var opvokset i et velhavende købmandshjem i Assens, og det blev handlen, der tiltrak Harald Plum. I 1908 stiftede han The Crown Butter Export Co. og i 1916 Transatlantisk Kompagni, der havde ca. 150 datterselskaber og afdelinger under sig, da det gik konkurs i 1922. Ved konkursen trak kompagniet også Landmandsbanken med sig i faldet, for banken havde investeret ca. 200 millioner i kompagniet.

Harald Plum gik relativt uskadt ud af konkursen, og gjorde nu The Crown Butter Export Co. til sin base. Firmaet udvidede og blev til Nordisk Trust Co., som omfattede 20 firmaer. Men Harald Plum var dyr i drift, og de banker, som ydede kredit, blev skeptiske og iværksatte undersøgelser. Politiet blev involveret, og i 1929 lå der anklager om bedrageri, falsk regnskabsaflægelse, udstedelse af falske obligationer m.m. Aktionærerne mistede ca. 20 millioner kroner, og Harald Plum begik selvmord på Thorø, inden forhørerne startede.

Harald Plums selvmord og konkurs gjorde, at også legatstiftelsen i hans navn gik konkurs. Derfor fik Niels Munk Plum skøde på Haraldsgave i 1930. Denne gang var der virkelig tale om en gave, for han fik det gratis af konkursboet, dog mod at overtage hvad der stadig var af gæld i huset. Ejendommen var på det tidspunkt vurderet til 175.000 kr.

Da Niels Munk Plum havde fået ejendomsretten til sit hus tilbage, solgte han en del af grunden fra, til det der nu er Slotsparken 44-58 samt Skovalleen 34A-36. Selve Haraldsgave lod ægteparret indrette til et eksklusivt pensionat og rekreationshjem, hvor bl.a. Niels Bohr var en af stamgæsterne. I første omgang blev ga-

ragen og vognportsbygningen omdannet til 12 værelser til logerende. Det skete i 1931. I løbet af 40'erne blev pensionatet gradvist udvidet og udbygget. Der blev indrettet flere værelser og ikke mindst: Badeværelser. I 1941 overvejede man oven i købet at indrette Haraldsgave til kursted á la Hareskov Kuranstalt, men ideen blev opgivet. Måske fordi Niels Munk Plum døde i 1942.

Haraldsgave set fra Bagsværd Sø, 2004. Foto: Eva Molin.

I 1949 blev Haraldsgave solgt til Bagsværd Kostskole v. rektor Sven Haderup og blev indrettet til kostafdeling, hvad bygningen jo var som skabt til. Det kan anbefales at gå ned og se skolen fra søsiden. Dels tager den sig meget smukt ud, dels står der et skilt med yderligere oplysninger om ejendommen og skolen. Bagsværd Kostskole er i øvrigt nærmere omtalt i Aldershvileguiden fra 2003.

Søpavillonen/Regattapavillonen

14. I 1907 stod en ny restaurant klar i Bagsværd på Skovalleen 42. Det var Gustav og Mathias Nissen, der tog initiativ til at anlægge restaurant Søpavillonen, og at en restaurant overhovedet kunne anlægges og drives rentabelt på det sted, skyldtes Slangstrupbanens åbning året før, som medførte masser af udflugtsgæster både sommer og vinter. Arkitekten bag Søpavillonen hed Schwartz. Han var meget vellidt af brødrene Nissen og tegnede flere af deres boliger, ikke mindst: Hareskov Kuranstalt.

Søpavillonen, 1915.

Foto: Regattapavillonen, 2003. Foto: Eva Molin.

Københavns Amts Avis skrev en artikel i anledning af Søpavillonens indvielse 3. maj 1907: "Pavillonen er smukt beliggende i Aldershviledelen af Hareskoven, med en fortræffelig Udsigt over Bagsværd Sø til Frederiksdal Skove... I Søen er der anbragt Baadebro, saa Lystsejlladsbaade fra Lyngby og Bagsværd Søer kan lægge til og indtage en forfriskning".

Søpavillonen blev, som før nævnt, bortforpagtet til Hans Sommer, og siden i 1921 solgt til Sigfred Sørensen, der var en kendt restauratør og hotelejer i København, hvor han bl.a. drev en restaurant i Tivolis basarbygning. Sigfred Sørensens søn Poul, der ligeledes var uddannet restauratør, overtog Søpavillonen i 1945, og i 1948, hvor Poul Sørensen døde, blev Søpavillonen solgt til Dansk Forening for Rosport.

Sigfred Anders Marius Sørensen født 1879 i København, blev en meget kendt restauratør og hotelejer.

Sigfred Sørensen, som overdrog Søpavillonen til sin søn i 1945, var selv aktiv roer og fungerede i slutningen af 1940'erne som landstræner for udvalgte mandskaber fra forskellige klubber. Træningen foregik naturligvis på Bagsværd Sø, som allerede i 1937 havde fået internationale banemål. Sigfred Sørensen og et par andre udviklede desuden et særligt træningsprogram, som også andre idrætsgrene bruger, kaldet "circuittræning".

Søpavillonen brændte 9/2-1951, og da det nu var Dansk Forening for Rosport, der ejede grunden, om-døbte man restauranten til Regattapavillonen ved genindvielsen d. 22/7-1953. Siden 1987 har et selskab, der hedder KK-Fonden, ejet Regattapavillonen.

Bagsværd Sø

15. Bagsværd Sø stammer fra istiden og blev dannet ved, at smeltevand fulgte den tunneldal, der begynder ved Klampenborg og rummer Lyngby og Bagsværd søer og udmunder i Furesøbækkenet.

Før reformationen var Bagsværd Sø bispegods, men efter 1536 overgik søen til Kronen. Fiskeriet i søen blev varetaget af de kongelige nordsjællandske fiskeriforpagtere.

Men i 1739 forærede kong Christian 6. Frederiksdal til sommerbolig for familien Schulin, og i 1744 fulgte fiskerettighederne til Bagsværd Sø. Slægten Schulin ejede fiskerettighederne indtil 1963, hvor Gladsaxe Kommune købte hele Bagsværd Sø.

Fra 1930 blev søen brugt til roregattaer. Kaproningsbanen fik internationale mål i 1938, og i 1962-63 anlagde man rostadion.

Roere på Bagsværd Sø, 2003. Foto: Jes Clausen.

*Bagsværd Sø set i retning mod Nybro, efterår 2003.
Foto: Jes Clausen.*

*Bagsværd Sø med udsigt til Aldershvilepavillonen, 2003.
Foto: Jes Clausen.*

